

MIRA KOLAR-DIMITRIJEVIĆ

Statistički pregled stranih radnika i članova njihovih porodica u Jugoslaviji 1933. godine

1.

Broj stranih radnika i članova njihovih porodica u predratnoj Jugoslaviji bio je do objavljivanja ovog rada potpuna nepoznanica. Podaci o stranoj radnoj snazi u objavljenim i neobjavljenim izvorima toliko su kontradiktorni da ih nismo mogli upotrijebiti kao pouzdane indikatore pri istraživanju socijalno-radničkih struktura.

Ovdje iznesene podatke o stranoj radnoj snazi u privredi Kraljevine Jugoslavije prikupilo je 1933. godine, na molbu Ministarstva socijalne politike, Ministarstvo unutrašnjih poslova uz pomoć područnih organa, na štampanom obrascu, a zadržani su u Ministarstvu socijalne politike kao strogo povjerljivi dokument i nisu nikada objelodanjeni u javnosti iz političkih i ekonomskih razloga.

Zbog toga, usprkos stanovitoj rezervi koju moramo imati kad se služimo statističkim — nedovoljno provjerenim — podacima, ovdje objavljeni dokumenti prvorazredan su izvor za istraživače radne snage.

2.

Podatke o stranoj radnoj snazi u privredi stare Jugoslavije, koji su uneseni u tabele 1—20, sredilo je po banovinama i za cijelu državu Ministarstvo socijalne politike. Iako ono nije provjeravalo točnost statističkih podataka upisanih u obrasce, ipak je od banovina zatražilo neke ispravke. Tako Primorska banovina nije odgovorila na sve rubrike obrasca, te joj je popis vraćen na dopunu, ali nadopuna nije evidentna u očuvanom materijalu (vidi tabelu 7 i 8). Zatim, zbog nekih nenavedenih neispravnosti u 56 kotara Savske i Dunavske banovine zatražene su od njih nadopune i ispravke. Zbog toga je i statistički pregled za cijelu državu bio nepotpun, ali ga je Ministarstvo socijalne politike ipak izradilo uz napomenu da će se podaci za Primorsku banovinu i 56 kotara Savske i Dunavske banovine unijeti naknadno, što nikada nije učinjeno.

Smatrajući da ovakav krnji pregled istraživačima radne snage cijele Jugoslavije ne može poslužiti, izradila sam za cijelu državu pregled na tabelama 21—23, u koje sam uvrstila i postojeće podatke za Primorsku, Savsku i Dunavsku banovinu, onako kako su oni izrađeni u Ministarstvu socijalne politike i prezentirani ovdje na tabelama 1—20, iskorištavajući do maksimuma njihovu upotrebljivost (tabela 21 odnosi se na najamnu radnike i članove njihovih obitelji po državljanstvu, tabela 22 donosi identične podatke za osobe samostalnih zanimanja, a tabela 23 sumira podatke po banovinama). Prema tome, tabele 21, 22 i 23 nisu izvorne, nego su nastale sumiranjem podataka iz tabela 1—20.

Namjera Ministarstva da putem područnih inspekcija rada i VI-ih odjela banskih uprava prikupi podatke o brojnom stanju stranih radnika i namještenika prema izdanim radnim dozvolama najkasnije do 10. XII 1933. godine, te da ih usporedi s ovdje objavljenim statističkim pregledima, nije ostvarena, jer su dozvole rada davali u različito vrijeme različiti organi (oblasne inspekcije rada, banovine, policija, ministarstva itd.), pri čemu su poslodavci kojekako štitili stranu radnu snagu zaposlenu u svojim poduzećima. Tako evidencija radnih dozvola pred kraj velike svjetske krize nije više bila pouzdano mjerilo za stranu radnu snagu. Uz to su mnogi stranci, zaposleni prije rata kao direktori i viši tehnički i administrativni činovnici industrijskih poduzeća, nastojali primiti podanstvo Jugoslavije, čim bi ispunili uvjete jugoslavenskog Zakona o državljanstvu, kako bi se oslobodili zakonskih ograničenja i neugodnih postupaka oko obnavljanja dozvola za rad.

3.

Pregledi, objavljeni ovdje na tabelama 1—20, pohranjeni su u Arhivu Jugoslavije, u Beogradu, u fondu Ministarstva trgovine i industrije, kutija 1007, jedinica 1893, god. 1933. Materijali izrađivani u Ministarstvu socijalne politike pod brojem Pov. 1292/23, XI 1933. propali su zajedno s većim dijelom fonda tog Ministarstva, od kojeg u Arhivu Jugoslavije postoje danas samo neznatni fragmenti.

Za korištenje tabelama potrebne su ove napomene: Strani državljani raspoređeni su na tabelama 1—20 prema državljanstvu, ali su u posebnu grupu izdvajani strani državljani jedne od jugoslavenskih narodnosti, poglavito Hrvati iz Istre. Osim toga, razlikuju se oni koji su u zemlju došli legalno od onih koji su došli kao izbjeglice, politički krivci i vojni bjegunci. Napokon, posebice je iskazano brojno stanje onih stranih državljana koji su u svoje vrijeme optimalni za državljanstvo neke druge države. Zbroj svih stranaca nalazi se u desnom dijelu tabele. Posebno je naveden broj članova porodica tih stranaca, i na kraju su sumirani aktivni i uzdržavani stranci.

Za svaku banovinu sastavljene su dvije tabele. U jednoj su podaci o strancima koji su bili u najamnom odnosu: direktori banaka i poduzeća, povje-

renici stranog kapitala, blagajnici, prokuristi, knjigovođe, trgovački putnici i ostali kvalificirani i nekvalificirani radnici i namještenici. U drugoj tabeli iskazano je brojno stanje onih stranaca koji su samostalno obavljali svoj posao, kao industrijalci, vlasnici radionica ili poduzeća, trgovci, samostalni obrtnici, poljoprivrednici, zakupci, i ostali. Iznenaduje velik broj stranaca u ovoj drugoj skupini, to više što se obrtnica za samostalan obrt strancima davala vrlo rijetko i to samo u iznimnim slučajevima. Do nekih nejasnoća u tabelarnom prikazu dolazi zbog razgraničenja državljanstva i narodnosti, budući da ne postoje upute o tome. Samo je na jednom mjestu navedeno da istarske izbjeglice treba upisati pod rubriku jugoslavenska narodnost, talijansko državljanstvo, suprotno bugarskim izbjeglicama koji nemaju jugoslavensku narodnost.

I na kraju napominjem da možda u arhivskim očuvanim fondovima banovina postoje ostaci ovog predmeta, rađenog za potrebe Ministarstva socijalne politike, i da bi pronalaženje tih izvora bilo vrlo važno, osobito za područja Savske i Dunavske, a djelomično i Primorske banovine, za koja su podaci na tabelama krnji. To bi omogućilo eventualne korekcije na tabelama i dalo bi točniju sliku o stranoj radnoj snazi u privredi prijeratne Jugoslavije. Zasad se moramo zadovoljiti ovdje iznesenim podacima, koji zahtijevaju daljnju obradu i analizu strane radne snage u privredi Jugoslavije potkraj velike svjetske krize.

TABELA 1.

BROJ STRANIH RADNIKA U NAJAMNOM ODNOSU 1933. GODINE
NA PODRUČJU UPRAVE GRADA BEOGRADA

Državljeni	Narodnosti				politički krivci	vojni bjegunci	optanti	Svega		Zajedno radnika i članova porodica
	s ispravama		izbjeglice					radnika	članova njihovih porodica	
	jugoslavenske	ostale	jugoslavenske	ostale						
Čehoslovačka	1	1441	—	—	—	—	—	1442	684	2126
Austrija	4	523	1	—	—	—	—	528	184	712
Mađarska	22	398	—	105	—	1	—	526	302	828
Italija	135	68	267	11	—	9	1	491	122	613
Njemačka	—	577	—	—	—	—	—	577	118	695
Poljska	1	151	—	—	—	—	—	152	35	187
Rumunjska	56	204	25	—	—	—	—	285	61	346
Francuska	4	181	—	—	—	—	—	185	70	255
Bugarska	—	48	3	12	—	11	—	74	32	106
Grčka	—	85	—	—	—	—	—	85	22	107
Albanija	—	59	—	4	—	—	—	63	32	95
Turska	—	20	—	—	—	—	—	20	9	29
Engleska	—	78	—	—	—	—	—	78	13	91
Švicarska	—	64	—	—	—	—	—	64	18	82
Belgija	—	23	—	—	—	—	—	23	3	26
Nizozemska	—	11	—	—	—	—	—	11	4	15
Španjolska	—	20	—	—	—	—	—	20	2	22
Norveška	—	2	—	—	—	—	—	2	—	2
Švedska	—	20	—	—	—	—	—	20	8	28
Danska	—	3	—	—	—	—	—	3	—	3
SAD	41	20	—	—	—	—	—	61	59	120
Perzija	—	8	—	—	—	—	—	8	2	10
Finska	—	3	—	—	—	—	—	3	1	4
Estonija	—	7	—	—	—	—	—	7	2	9
Rusija	—	—	—	6173	—	—	—	6173	3394	9567
Ostale države	—	44	—	—	—	—	—	44	13	57
Svega	264	2058	296	6305	—	21	1	10945	5190	16135

TABELA 2.

BROJNO STANJE STRANACA KOJI SU SAMOSTALNO OBAVLJALI SVOJE
ZANIMANJE 1933. GODINE NA PODRUČJU UPRAVE GRADA BEOGRADA

Državljeni	Narodnosti				politički krivci	vojni bjegunci	optanti	Svega		Zajedno radnika i članova porodica
	s ispravama		izbjeglice					radnika	članova njihovih porodica	
	jugoslavenske	ostale	jugoslavenske	ostale						
Čehoslovačka	—	53	—	—	—	—	—	53	65	118
Austrija	—	43	—	—	—	—	—	43	46	89
Mađarska	—	25	—	5	—	—	—	30	27	57
Italija	3	20	2	—	—	—	—	25	36	61
Njemačka	—	23	—	—	—	—	—	23	19	42
Poljska	—	23	—	—	—	—	—	23	9	32
Rumunjska	2	16	—	—	—	—	—	18	22	40
Francuska	1	32	—	—	—	—	—	33	22	55
Bugarska	—	17	—	—	21	—	—	38	41	79
Grčka	—	79	—	—	—	—	—	79	84	163
Albanija	—	6	—	6	—	—	—	12	4	16
Turska	—	7	—	—	—	—	—	7	3	10
Engleska	—	12	—	—	—	—	—	12	6	18
Švicarska	—	6	—	—	—	—	—	6	4	10
Belgija	—	3	—	—	—	—	—	3	1	4
Nizozemska	—	3	—	—	—	—	—	3	4	7
Španjolska	—	5	—	—	—	—	—	5	3	8
Norveška	—	1	—	—	—	—	—	1	—	1
Danska	—	2	—	—	—	—	—	2	—	2
SAD	2	3	—	—	—	—	—	5	9	14
Perzija	—	1	—	—	—	—	—	1	1	2
Finska	—	1	—	—	—	—	—	1	—	1
Rusija	—	—	—	256	—	—	—	256	256	512
Ostale države	3	14	—	—	—	—	—	17	8	25
Svega	11	395	2	267	21	—	—	696	670	1366

TABELA 3.

BROJ STRANIH RADNIKA U NAJAMNOM ODNOSU 1933. GODINE NA
PODRUČJU DRAVSKE BANOVINE

Državljeni	Narodnosti				politički krivci	vojni bjegunci	optanti	Svega		Zajedno radnika i članova porodica
	s ispravama		izbjeglice					radnika	članova njihovih porodica	
	jugoslavenske	ostale	jugoslavenske	ostale						
Čehoslovačka	86	717	5	39	—	—	2	849	994	1843
Austrija	459	913	70	12	1	—	7	1462	1280	2742
Mađarska	16	82	—	—	—	1	1	100	105	205
Italija	974	56	3256	2	—	—	5	4293	2203	6496
Njemačka	92	227	—	1	—	—	1	141	111	252
Poljska	10	52	—	5	1	2	1	71	76	147
Rumunjska	1	17	—	2	—	1	—	21	23	44
Francuska	1	20	—	—	—	—	—	21	5	26
Bugarska	—	2	—	—	—	—	—	2	—	2
Grčka	1	3	—	—	—	—	—	4	1	5
Albanija	1	—	—	—	—	—	—	1	—	1
Engleska	—	8	—	—	—	—	—	8	—	8
Švicarska	—	14	—	—	—	—	—	14	15	29
Belgija	—	1	—	—	—	—	—	1	1	2
Nizozemska	—	1	—	—	—	—	—	1	2	3
Švedska	—	2	—	—	—	—	—	2	—	2
SAD	22	3	—	—	—	—	—	25	19	44
Litva	—	—	—	2	—	—	—	2	—	2
Rusija	—	53	2	87	—	125	1	268	291	559
Nepoznato	5	2	—	—	—	—	—	7	4	11
Svega	1598	2063	3333	150	2	129	18	7293	5130	12423

TABELA 4.

BROJNO STANJE STRANACA KOJI SU SAMOSTALNO OBAVLJALI SVOJE
ZANIMANJE 1933. GODINE NA PODRUČJU DRAVSKE BANOVINE

Državljeni	Narodnosti				politički krivci	vojni bjegunci	optanti	Svega		Zajedno radnika i članova porodica
	s ispravama		izbjeglice					radnika	članova njihovih porodica	
	jugoslavenske	ostale	jugoslavenske	ostale						
Čehoslovačka	23	188	—	12	—	—	—	223	322	545
Austrija	109	355	3	2	—	—	21	490	600	1090
Mađarska	5	90	—	—	—	—	—	95	184	279
Italija	224	37	226	—	—	—	3	490	893	1383
Njemačka	—	87	2	—	—	—	—	89	114	203
Poljska	9	16	—	3	—	1	—	29	44	73
Rumunjska	—	3	—	—	—	—	—	3	6	9
Francuska	1	3	—	—	—	—	—	4	5	9
Bugarska	—	3	—	1	—	—	—	4	—	4
Grčka	—	1	—	—	—	—	—	1	2	3
Engleska	—	6	—	—	—	—	—	6	3	9
Švicarska	—	20	—	—	—	—	—	20	28	48
Nizozemska	—	1	—	—	—	—	—	1	2	3
SAD	41	2	—	—	—	—	—	43	73	116
Urugvaj	—	1	—	—	—	—	—	1	3	4
Litva	—	—	—	1	—	—	—	1	4	5
Rusija	—	4	—	11	—	9	—	24	29	53
Svega	412	817	231	30	—	10	24	1524	2312	3836

TABELA 5.

BROJ STRANIH RADNIKA U NAJAMNOM ODNOSU 1933. GODINE NA
PODRUČJU SAVSKE BANOVINE

Državljeni	Narodnosti				politički krivci	vojni bjegunci	optanti	Svega		Zajedno radnika i članova porodica
	s ispravama		izbjeglice					radnika	članova njihovih porodica	
	jugoslavenske	ostale	jugoslavenske	ostale						
Čehoslovačka	269	1208	—	—	—	1	12	1490	1995	3485
Austrija	117	435	2	4	—	—	27	585	755	1340
Mađarska	166	1052	1	54	—	1	19	1293	2514	3807
Italija	179	140	842	16	—	—	3	1180	1264	2444
Njemačka	5	116	—	—	—	—	—	121	139	260
Poljska	20	198	14	2	—	—	—	234	338	572
Rumunjska	14	99	3	2	—	41	—	159	213	372
Francuska	2	24	—	—	—	—	—	26	39	65
Bugarska	4	158	—	2	1	4	—	169	35	204
Grčka	—	4	—	—	—	—	—	4	4	8
Turska	—	1	—	—	—	—	—	1	1	2
Engleska	—	19	—	—	—	—	—	19	14	33
Švicarska	2	17	—	—	—	—	—	19	13	32
Belgija	—	5	—	—	—	—	—	5	5	10
Nizozemska	—	1	—	—	—	—	—	1	—	1
SAD	5	13	—	—	—	—	—	18	11	29
Estonija	—	1	—	—	—	—	—	1	3	4
Rusija	3	—	—	557	—	—	4	588	651	1239
Nepoznato	28	31	—	1	—	—	—	60	26	86
Svega	814	3546	862	638	1	47	65	5973	8020	13993

TABELA 6.

BROJNO STANJE STRANACA KOJI SU SAMOSTALNO OBAVLJALI SVOJE
ZANIMANJE 1933. GODINE NA PODRUČJU SAVSKE BANOVINE

Državljeni	Narodnosti				politički krivci	vojni bjegunci	optanti	Svega		Zajedno radnika i članova porodica
	s ispravama		izbjeglice					radnika	članova njihovih porodica	
	jugoslavenske	ostale	jugoslavenske	ostale						
Čehoslovačka	94	1306	—	—	—	—	10	1410	3190	4600
Austrija	44	218	1	—	—	—	12	275	331	606
Mađarska	70	615	—	19	—	—	14	718	1401	2119
Italija	64	187	165	3	—	—	2	421	1001	1422
Njemačka	2	63	—	—	—	—	—	65	70	135
Poljska	11	306	—	1	—	—	2	320	745	1065
Rumunjska	3	32	3	3	—	22	—	63	72	135
Francuska	1	9	—	—	—	—	—	10	14	24
Bugarska	1	64	—	3	—	2	2	72	54	126
Grčka	—	1	—	—	—	—	—	1	3	4
Albanija	—	1	—	—	—	—	—	1	1	2
Turska	—	3	—	—	—	—	—	3	5	8
Švicarska	1	9	—	—	—	—	—	10	12	22
Norveška	—	3	—	—	—	—	—	3	8	11
Danska	—	1	—	—	—	—	—	1	4	5
SAD	17	15	—	—	—	—	3	35	38	73
Rusija	—	3	1	395	—	—	—	399	368	767
Nepoznato	10	8	38	—	—	—	—	56	23	79
Svega	318	2844	208	424	—	24	45	3863	7340	11203

TABELA 7.

BROJ STRANIH RADNIKA U NAJAMNOM ODNOSU 1933. GODINE U
PRIMORSKOJ BANOVINI

Državljeni	Narodnosti				politički krivci	vojni bjeunc	optanti	Svega		Zajedno radnika i članova porodica
	s ispravama		izbjeglice					radnika	članova njihovih porodica	
	jugoslavenske	ostale	jugoslavenske	ostale						
Čehoslovačka								405	196	601
Austrija								138	107	245
Mađarska								18	27	45
Italija								1071	1490	2561
Njemačka								26	28	54
Poljska								38	31	69
Rumunjska								6	3	9
Francuska								23	14	37
Bugarska								9	8	17
Grčka		Bez						4	6	10
Albanija		podataka						4	—	4
Turska								14	11	25
Engleska								27	42	69
Švicarska								5	8	13
Belgija								1	2	3
Nizozemska								2	—	2
Španjolska								1	—	1
SAD								148	73	221
Rusija								86	103	189
Svega								2026	2149	4175

TABELA 8.

BROJNO STANJE STRANACA KOJI SU SAMOSTALNO OBAVLJALI SVOJE
ZANIMANJE 1933. GODINE NA PODRUČJU PRIMORSKE BANOVINE

Državljeni	Narodnosti				politički krivci	vojni bjegunci	optanti	Svega		
	s ispravama		izbjeglice					radnika	članova njihovih porodica	članova porodica i Zajedno radnika i
	jugoslavenske	ostale	jugoslavenske	ostale						
Čehoslovačka								52	65	117
Austrija								18	30	48
Italija								224	443	667
Njemačka								12	—	12
Poljska								26	14	40
Rumunjska								3	3	6
Francuska								2	—	2
Bugarska								3	6	9
Grčka			Bez					4	—	4
Turska			podataka					6	6	12
Švicarska								2	8	10
Belgija								2	—	2
SAD								6	8	14
Rusija								53	31	84
Svega								413	614	1027

TABELA 9.

BROJ STRANIH RADNIKA U NAJAMNOM ODNOSU 1933. GODINE NA
PODRUČJU DUNAVSKE BANOVINE

Državljeni	Narodnosti				politički krivci	vojni bjegunci	optanti	Svega		Zajedno radnika i članova porodica
	s ispravama		izbjeglice					radnika	članova njihovih porodica	
	jugoslavenske	ostale	jugoslavenske	ostale						
Čehoslovačka	2	120	—	3	—	—	—	125	265	390
Austrija	—	37	—	1	—	—	—	38	64	102
Mađarska	21	285	10	35	5	7	12	375	631	1006
Italija	4	16	17	5	1	12	—	55	81	136
Njemačka	—	16	—	—	—	—	—	16	14	30
Poljska	1	20	—	—	—	—	—	21	38	59
Rumunjska	9	78	14	83	—	13	1	198	444	642
Francuska	—	6	—	—	—	—	—	6	16	22
Bugarska	—	59	—	90	8	—	1	158	91	249
Grčka	—	7	—	—	—	1	—	8	1	9
Albanija	—	1	—	1	—	4	—	6	—	6
Turska	—	1	—	—	—	—	—	1	—	1
Švicarska	—	7	—	—	—	—	—	7	6	13
SAD	3	5	—	—	—	—	—	8	14	22
Rusija	4	2	24	937	—	2	—	969	893	1862
Ostalo	—	—	1	64	—	—	—	65	136	201
Svega	44	660	66	1219	14	39	14	2056	2694	4750

TABELA 10.

BROJNO STANJE STRANACA KOJI SU SAMOSTALNO OBAVLJALI SVOJE
ZANIMANJE NA PODRUČJU DUNAVSKE BANOVINE

Državljeni	Narodnosti				politički krivci	vojni begunci	optanti	Svega		Zajedno radnika i članova porodica
	s ispravama		izbjeglice					radnika	članova njihovih porodica	
	jugoslavenske	ostale	jugoslavenske	ostale						
Čehoslovačka	1	101	1	4	—	—	1	108	225	333
Austrija	—	14	—	—	—	—	1	15	25	40
Mađarska	5	132	2	28	2	1	—	170	252	422
Italija	1	4	3	4	—	—	—	12	19	31
Njemačka	—	11	—	—	—	—	—	11	9	20
Poljska	—	14	—	—	—	—	—	14	31	45
Rumunjska	—	40	3	20	—	5	5	73	319	392
Francuska	—	1	—	—	—	—	—	1	—	1
Bugarska	—	32	—	10	1	1	—	44	151	195
Grčka	—	30	—	—	—	—	—	30	29	59
Turska	—	2	—	—	—	—	—	2	4	6
Engleska	—	1	—	—	—	—	—	1	—	1
Švicarska	—	2	—	—	—	—	—	2	3	5
Danska	—	4	—	—	—	—	—	4	2	6
SAD	2	18	—	1	—	—	—	21	40	61
Perzija	—	—	—	18	—	—	—	18	13	31
Rusija	—	4	—	163	9	—	—	176	185	361
Ostalo	—	—	—	8	—	—	—	8	16	24
Svega	9	410	9	256	12	7	7	710	1323	2033

TABELA 11.

BROJ STRANIH RADNIKA U NAJAMNOM ODNOSU 1933. GODINE NA
PODRUČJU MORAVSKE BANOVINE

Državljeni	Narodnosti				politički krivci	vojni begunci	optani	Svega		Zajedno radnika i članova porodica
	s ispravama		izbjeglice					radnika	članova njihovih porodica	
	jugoslavenske	ostale	jugoslavenske	ostale						
Čehoslovačka	4	144	1	3	—	1	—	153	214	367
Austrija	—	11	—	—	—	1	1	13	11	24
Mađarska	1	29	4	5	2	4	2	47	55	102
Italija	3	45	15	—	—	1	—	64	140	204
Njemačka	1	10	—	3	—	—	—	14	14	28
Poljska	—	7	—	6	—	—	—	13	5	18
Rumunjska	—	4	3	2	—	3	—	12	19	31
Francuska	—	89	—	—	—	1	—	90	279	369
Bugarska	2	4	—	11	4	5	3	29	47	76
Grčka	—	29	1	1	—	—	—	31	48	79
Albanija	—	2	—	1	23	—	—	26	15	41
Turska	1	—	—	1	—	—	—	2	6	8
Engleska	—	7	—	—	—	—	—	7	8	15
Švicarska	—	1	—	—	—	—	—	1	1	2
Belgija	—	11	—	—	—	—	—	11	18	29
SAD	—	1	—	—	—	—	—	1	—	1
Estonija	—	1	—	—	—	—	—	1	—	1
Rusija	—	—	5	1085	—	3	—	1093	748	1841
Svega	12	395	29	1118	29	19	6	1608	1628	3236

TABELA 12.

**BROJNO STANJE STRANACA KOJI SU SAMOSTALNO OBAVLJALI SVOJE
ZANIMANJE 1933. GODINE NA PODRUČJU MORAVSKE BANOVINE**

Državljeni	Narodnosti				politički krivci	vojni bjegunci	optanti	Svega		
	s ispravama		izbjeglice					radnika	članova njihovih porodica	Zajedno radnika i članova porodica
	jugoslavenske	ostale	jugoslavenske	ostale						
Čehoslovačka	5	19	—	—	—	—	—	24	41	65
Austrija	—	2	—	—	—	—	—	2	1	3
Mađarska	—	2	—	—	—	—	—	2	4	6
Italija	—	12	1	—	—	—	—	13	18	31
Njemačka	—	1	—	—	—	—	—	1	2	3
Rumunjska	—	4	—	1	—	—	—	5	5	10
Francuska	—	3	—	—	—	—	—	3	5	8
Bugarska	—	—	—	3	1	—	—	4	9	13
Grčka	—	26	—	3	—	—	—	29	61	90
Belgija	—	1	—	—	—	—	—	1	3	4
Perzija	—	2	—	—	—	—	—	2	—	2
Rusija	—	1	—	122	—	2	—	125	117	242
Ostalo	—	1	—	—	—	—	—	1	5	6
Svega	5	74	1	129	1	2	—	212	271	483

TABELA 13.

BROJ STRANIH RADNIKA U NAJAMNOM ODNOSU 1933. GODINE NA
PODRUČJU VARDARSKE BANOVINE

Državljeni	Narodnosti				politički krivci	vojni bjegunci	optanti	Svega		Zajedno radnika i članova porodica
	s ispravama		izbjeglice					radnika	članova njihovih porodica	
	jugoslavenske	ostale	jugoslavenske	ostale						
Čehoslovačka	1	24	—	—	—	—	1	26	18	44
Austrija	—	4	—	—	—	—	—	4	4	8
Mađarska	6	1	—	—	—	7	1	15	10	25
Italija	6	6	9	—	—	—	2	23	2	25
Njemačka	—	3	—	—	—	1	—	4	1	5
Poljska	—	1	—	—	—	1	—	2	1	3
Rumunjska	—	3	—	—	—	1	—	4	—	4
Francuska	—	9	—	—	—	—	—	9	7	16
Bugarska	—	1	—	9	—	1	—	11	31	42
Grčka	3	75	8	30	—	—	—	116	115	231
Albanija	—	4	11	70	4	—	10	99	104	203
Turska	6	11	—	7	—	—	—	24	22	46
Engleska	—	1	—	—	—	—	—	1	—	1
Švicarska	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Švedska	—	2	—	—	—	—	—	2	—	2
SAD	—	3	—	—	—	—	—	3	—	3
Rusija	—	1	—	603	—	1	—	605	405	1010
Svega	22	149	28	719	4	12	14	948	720	1668

TABELA 14.

BROJNO STANJE STRANACA KOJI SU SAMOSTALNO OBAVLJALI SVOJE
ZANIMANJE 1933. GODINE NA PODRUČJU VARDARSKE BANOVINE

Državljeni	Narodnosti				politički krivci	vojni bjegunci	optanti	Svega		Zajedno radnika i članova porodica
	s ispravama		izbjeglice					radnika	članova njihovih porodica	
	jugoslavenske	ostale	jugoslavenske	ostale						
Čehoslovačka	—	26	—	—	—	—	—	26	31	57
Mađarska	—	1	—	—	—	—	—	1	—	1
Italija	34	7	12	—	—	—	—	53	80	133
Njemačka	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Rumunjska	4	—	1	—	—	—	—	5	3	8
Francuska	—	4	—	—	—	—	—	4	11	15
Bugarska	—	—	—	15	2	—	5	22	47	69
Grčka	15	52	71	1	1	1	—	141	605	746
Albanija	4	4	2	5	—	—	1	16	61	77
Turska	14	17	—	—	1	—	22	54	167	221
Engleska	—	1	—	—	—	—	—	1	1	2
Španjolska	—	16	—	—	—	—	—	16	43	59
SAD	5	—	1	—	—	—	—	6	7	13
Kanada	2	—	—	—	—	—	—	2	—	2
Rusija	—	—	—	70	—	—	1	71	87	158
Ostalo	—	3	—	—	—	—	—	3	10	13
Svega	78	131	87	91	4	1	29	421	1153	1574

TABELA 15.

**BRJNO STANJE STRANACA KOJI SU SAMOSTALNO OBAVLJALI SVOJE
ZANIMANJE 1933. GODINE NA PODRUČJU DRINSKE BANOVINE**

Državljeni	Narodnosti				politički krivci	vojni bjegunci	optanti	Svega		Zajedno radnika i članova porodica
	s ispravama		izbjeglice					radnika	članova njihovih porodica	
	jugoslavenske	ostale	jugoslavenske	ostale						
Čehoslovačka	—	190	—	—	—	—	—	190	146	336
Austrija	—	49	—	—	—	—	—	49	31	80
Mađarska	—	33	—	—	—	—	—	33	20	53
Italija	11	60	3	—	—	—	—	74	101	175
Njemačka	—	30	—	—	—	—	—	30	18	48
Poljska	—	33	—	—	—	—	—	33	28	61
Rumunjska	—	19	—	—	—	—	—	19	10	29
Bugarska	—	11	—	—	—	—	—	11	11	22
Grčka	—	6	—	—	—	—	—	6	11	17
Albanija	5	105	—	35	—	1	—	146	216	362
Turska	—	103	—	—	—	—	—	103	145	248
Engleska	—	3	—	—	—	—	—	3	3	6
Nizozemska	—	2	—	—	—	—	—	2	—	2
SAD	—	5	—	—	—	—	—	5	5	10
Palestina	—	1	—	—	—	—	—	1	—	1
Brazilijska	—	3	—	—	—	—	—	3	2	5
Hedžas	—	1	—	—	—	—	—	1	—	1
Argentina	1	—	—	—	—	—	—	1	3	4
Rusija	—	5	—	73	—	—	—	78	211	289
Nepoznato	—	1	—	—	—	—	—	1	—	1
Svega	17	660	3	108	—	1	—	789	961	1750

TABELA 16.

BROJ STRANIH RADNIKA U NAJAMNOM ODNOSU 1933. GODINE NA
PODRUČJU DRINSKE BANOVINE

Državljeni	Narodnosti				politički krivci	vojni bjegunci	optanti	Svega		Zajedno radnika i članova porodica
	s ispravama		izbjeglice					radnika	članova njihovih porodica	
	jugoslavenske	ostale	jugoslavenske	ostale						
Čehoslovačka	5	439	—	—	—	1	3	449	529	978
Austrija	2	131	—	1	—	1	2	137	152	289
Mađarska	1	50	4	2	—	1	—	58	63	121
Italija	69	113	35	2	—	13	1	233	248	481
Njemačka	—	34	—	—	—	—	—	34	60	94
Poljska	4	123	—	—	—	2	2	131	230	361
Rumunjska	—	49	—	2	—	22	2	75	102	177
Francuska	—	5	—	1	—	—	—	6	6	12
Bugarska	2	36	—	4	2	3	—	47	7	54
Grčka	—	3	—	3	—	—	—	6	10	16
Albanija	1	72	—	16	11	4	2	106	126	232
Turska	1	56	—	1	—	—	—	58	79	137
Engleska	—	2	—	—	—	—	—	2	6	8
Nizozemska	—	1	—	—	—	—	—	1	—	1
SAD	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Estonija	—	1	—	—	—	—	—	1	—	1
Palestina	—	1	—	—	—	—	—	1	—	1
Rusija	—	3	1	548	—	—	—	552	481	1033
Svega	85	1119	40	580	13	47	12	1897	2099	3996

TABELA 17.

BROJ STRANIH RADNIKA U NAJAMNOM ODNOSU 1933. GODINE NA
PODRUČJU VRBASKE BANOVINE

Državljeni	Narodnosti				politički krivci	vojni bjegunci	optanti	Svega		Zajedno radnika i članova porodica
	s ispravama		izbjeglice					radnika	članova njihovih porodica	
	jugoslavenske	ostale	jugoslavenske	ostale						
Čehoslovačka	6	184	—	—	—	—	1	191	512	703
Austrija	1	39	—	1	—	—	—	41	75	116
Mađarska	48	15	—	2	1	13	—	79	50	129
Italija	27	167	225	11	—	2	—	432	757	1189
Njemačka	—	135	—	—	—	—	—	135	239	374
Poljska	25	151	—	—	—	—	—	176	549	725
Rumunjska	3	16	—	1	—	—	—	20	61	81
Francuska	—	1	—	—	—	2	—	3	1	4
Bugarska	—	14	—	1	—	7	—	22	1	23
Grčka	—	—	—	—	—	1	—	1	1	2
Albanija	—	24	—	6	2	—	—	32	42	74
Turska	2	5	—	—	—	—	—	7	7	14
Švicarska	—	3	—	—	—	—	—	3	2	5
Nizozemska	—	1	—	—	—	—	—	1	—	1
Španjolska	—	—	—	1	—	—	—	1	—	1
Danska	—	1	—	—	—	—	—	1	—	1
Estonija	—	1	—	—	—	—	—	1	—	1
Rusija	—	4	—	78	—	—	—	82	110	192
Svega	112	761	225	101	3	25	1	1228	2407	3635

TABELA 18.

BROJNO STANJE STRANACA KOJI SU SAMOSTALNO OBAVLJALI SVOJE
ZANIMANJE 1933. GODINE NA PODRUČJU VRBASKE BANOVINE

Državljeni	Narodnosti				politički krivci	vojni bjegunci	optanti	Svega		Zajedno radnika i članova porodica
	s ispravama		izbjeglice					radnika	članova njihovih porodica	
	jugoslavenske	ostale	jugoslavenske	ostale						
Čehoslovačka	7	32	—	—	—	—	—	39	114	153
Austrija	1	4	—	—	—	—	—	5	9	14
Mađarska	—	1	—	—	—	—	—	1	2	3
Italija	4	7	6	—	—	—	—	17	41	58
Njemačka	—	3	—	—	—	—	—	3	10	13
Poljska	5	26	—	—	—	—	—	31	78	109
Bugarska	—	1	—	2	—	3	—	6	—	6
Grčka	—	3	1	—	—	1	—	5	6	11
Albanija	1	14	—	6	—	—	—	21	56	77
Rusija	—	—	24	—	—	—	—	24	27	51
Svega	18	91	31	8	—	4	—	152	343	495

TABELA 19.

BROJ STRANIH RADNIKA U NAJAMNOM ODNOSU 1933. GODINE NA
PODRUČJU ZETSKE BANOVINE

Državljeni	Narodnosti				politički krivci	vojni bjegunci	optanti	Svega		
	s ispravama		izbjeglice					radnika	članova njihovih porodica	Zajedno radnika i članova porodica
	jugoslavenske	ostale	jugoslavenske	ostale						
Čehoslovačka	8	45	—	—	—	—	—	53	94	147
Austrija	—	10	—	—	—	—	—	10	17	27
Mađarska	—	3	—	—	—	7	—	10	2	12
Italija	6	59	10	—	—	—	—	75	177	252
Njemačka	—	8	—	—	—	—	—	8	6	14
Poljska	—	5	—	—	—	—	—	5	—	5
Bugarska	—	—	—	2	—	—	—	2	—	2
Grčka	—	2	—	—	—	—	—	2	4	6
Albanija	6	14	—	9	—	1	—	30	47	77
Turska	8	1	—	—	—	—	2	11	13	24
Engleska	—	7	—	—	—	—	—	7	11	18
Švicarska	—	1	—	—	—	—	—	1	10	11
Belgija	3	1	—	—	—	—	—	4	—	4
Danska	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
SAD	3	2	—	—	—	—	—	5	10	15
Argentina	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Rusija	2	12	—	92	—	—	—	106	83	189
Svega	36	170	10	103	—	8	2	329	474	803

TABELA 20.

BROJNO STANJE STRANACA KOJI SU SAMOSTALNO OBAVLJALI SVOJE
ZANIMANJE 1933. GODINE NA PODRUČJU ZETSKE BANOVINE

Državljeni	Narodnosti				politički krivci	vojni bjegunci	optanti	Svega		Zajedno radnika i članova porodica
	s ispravama		izbjeglice					radnika	članova njihovih porodica	
	jugoslavenske	ostale	jugoslavenske	ostale						
Čehoslovačka	6	67	—	—	—	—	—	73	218	291
Austrija	—	10	—	—	—	—	—	10	15	25
Mađarska	1	9	—	1	—	—	—	11	14	25
Italija	19	189	7	—	—	—	—	215	635	850
Njemačka	—	7	2	—	—	—	—	9	7	16
Poljska	—	5	—	—	—	—	—	5	6	11
Bugarska	—	—	—	1	—	—	—	1	—	1
Albanija	15	59	11	46	1	2	3	137	220	357
Turska	16	5	—	—	—	—	—	21	48	69
Engleska	3	—	—	—	—	—	—	3	6	9
Švicarska	1	—	—	—	—	—	—	1	—	1
Danska	1	—	—	—	—	—	—	1	1	2
SAD	2	3	2	—	—	—	—	7	10	17
Argentina	2	—	—	—	—	—	—	2	1	3
Rusija	13	28	—	103	—	—	—	144	76	220
Svega	79	382	22	151	1	2	3	640	1257	1897

TABELA 21.

BROJNO STANJE STRANIH RADNIKA I NAMJEŠTENIKA PO
DRŽAVLJANSTVU U JUGOSLAVIJI 1933. GODINE

Državljanstvo	Broj radnika i namještenika	Broj članova njihovih porodica	Ukupno
Čehoslovačka	5183	5501	10684
Austrija	2956	2649	5605
Mađarska	2521	3759	6280
Italija	7917	6484	14401
Njemačka	1076	730	1806
Poljska	843	1303	2146
Rumunjska	780	926	1706
Francuska	369	437	806
Bugarska	523	252	775
Grčka	261	212	473
Albanija	367	366	733
Turska	138	148	286
Engleska	149	94	243
Švicarska	114	73	187
Belgija	45	29	74
Nizozemska	17	6	23
Španjolska	22	2	24
Norveška	2	—	2
Švedska	24	8	32
Danska	4	—	4
SAD	269	186	455
Perzija	8	2	10
Estonija	11	5	16
Rusija	10522	7159	17681
Ostalo	182	180	362
Svega	34303	30511	64814

TABELA 22.

BROJNO STANJE STRANACA SAMOSTALNOG ZANIMANJA PO
DRŽAVLJANSTVU U JUGOSLAVIJI 1933. GODINE

Državljanstvo	Samostalni	Broj članova njihovih porodica	Ukupno
Čehoslovačka	2198	4417	6615
Austrija	907	1088	1995
Mađarska	1061	1904	2965
Italija	1544	3267	4811
Njemačka	243	249	492
Poljska	481	955	1436
Rumunjska	189	440	629
Francuska	57	57	114
Bugarska	205	319	524
Grčka	296	801	1097
Albanija	333	558	891
Turska	196	378	574
Engleska	28	27	55
Švicarska	39	47	86
Belgija	6	4	10
Nizozemska	6	6	12
Španjolska	21	46	67
Norveška	4	8	12
Danska	8	7	15
SAD	128	190	318
Perzija	21	14	35
Rusija	1350	1387	2737
Ostalo	99	75	174
Svega	9420	16244	25664

TABELA 23.

**BROJNO STANJE RADNIKA I STRANACA SAMOSTALNOG ZANIMANJA U
PRIVREDI JUGOSLAVIJE PO BANOVINAMA 1933. GODINE**

Banovina	Broj strana- nih radnika i namješte- nika	Broj strana- naca samo- stalnog za- nimanja	Ukupno	Članovi porodice	Ukupno zaposlenih i članova porodice
1. Uprava grada Beograda	10945	696	11641	5860	17501
2. Dravska banovina (Ljubljana)	7293	1524	8817	7442	16259
3. Savska banovina (Zagreb)	5973	3863	9836	15360	25196
4. Primorska banovina (Split)	2026	413	2439	2763	5202
5. Dunavska banovina (Novi Sad)	2056	710	2766	4017	6583
6. Moravska banovina (Niš)	1608	212	1820	1899	3719
7. Vardarska banovina (Skoplje)	948	421	1369	1873	3242
8. Drinska banovina (Sarajevo)	1897	789	2686	3060	5746
9. Vrbaska banovina (Banja Luka)	1228	152	1380	2750	4130
10. Zetska banovina (Podgorica)	329	640	969	1731	2700
Ukupno	34303	9420	43723	46755	90478